

осіб, що вчинили злочин. Тому, на нашу думку, більш доцільним було б розширити перелік видів покарань для неповнолітніх за рахунок тих покарань, що передбачені для дорослих злочинців, проте скорочуючи строки і розміри покарань.

Помітною проблемою те, що в переліку покарань для неповнолітніх немає жодних спеціальних покарань, тобто таких, які можна було б застосовувати виключно до цієї категорії осіб. Тому систему покарань можна було б збільшити за рахунок таких нових додаткових покарань, як обов'язок неповнолітнього, який досягнув 14-річного віку, відшкодувати завдані злочином збитки або усунути їх власною працею, або виконати за згодою потерпілого на його користь відповідні компенсаційні роботи, а також обов'язок неповнолітнього, який досягнув 14-річного віку, відвідувати соціальну навчальну програму.

Література :

1. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
2. Березовська Н. Л. Деякі аспекти покращення системи покарань неповнолітніх / Н. Л. Березовська // Актуальні проблеми держави і права. – 2012. – Вип. 64. – С. 439–446.
3. Бурдін В. М. Арешт як вид кримінального покарання / В. М. Бурдін // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права, 2003. – С. 215–219.
4. Гончар Т. О. Основні проблеми побудови системи покарань щодо неповнолітніх / Т. О. Гончар // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Х.: Право, 2011. – С. 219–223.
5. Мирошніченко Н. М. Неповнолітній суб'єкт злочину / Н. М. Мирошніченко // Актуальні проблеми держави і права, 2009. – С. 157–161.
6. Отчак Н. Я. Особливості застосування покарань щодо неповнолітніх / Н. Я. Отчак // Митна справа, 2014. – № 5. – Частина 2. – Книга 1. – С. 169–174.
7. Селецький С. І. Кримінальне право України: Загальна частина: посібник / С. І. Селецький. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 248 с.

УДК 343.27

МОЛДОВАНЕНКО Ірина

ПРИМУСОВІ РОБОТИ ЯК ВИД ПОКАРАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Основним направленням в боротьбі зі злочинністю є створення комплексу заходів як соціального, економічного, політичного, правового, організаційного так й виховного характеру. Одним із інститутів в системі даних заходів є інститут покарання, що є певним засобом охорони суспільства від злочинних посягань. Проте, необхідно розуміти наскільки в сьогоднішній час є ефективним застосування великої кількості покарань пов'язаних із обмеженням прав людини, оскільки система кримі-

нальних покарань містить досить велику їх кількість. Громадські та виправні роботи є певною альтернативою застосування такого виду покарань як позбавлення волі. Поширення застосування таких видів покарань сприяє скороченню кількості тюремного населення й поширення застосування такого принципу як поваги прав і свобод людини та громадянина, а також принцип гуманізації.

Згідно ч. 1 ст. 56 Кримінального кодексу України (далі по тексту КК України) під громадськими роботами розуміють виконання засудженим у вільний від роботи час або навчання безоплатних суспільно корисних робіт, вид даних робіт визначається органами місцевого самоврядування.

Кримінальний кодекс України 1960 року не містив такого покарання як громадські роботи, на відміну від КК України 2001 року. Так, можливо зазначити, що даний вид злочину є новим в системі покарань.

Використовуючи законодавче визначення, слід зауважити, що зміст цього виду покарання проявляється в тому, що таке покарання полягає у безоплатній праці, яка водночас є корисною для суспільства. Сутність відображається в тому, що особи, яким призначено цей вид покарання, зобов'язані безоплатно виконувати суспільно-корисні роботи. Суспільна користь виражається в тому, що вид робіт визначають органи місцевого самоврядування, виконуватись вони повинні на об'єктах комунальної власності і виключно на користь територіальної громади за місцем проживання засудженого [1, с. 119].

Громадські роботи в системі покарань призначаються як основне покарання, зокрема якщо воно передбачене у санкції, у випадку призначення більш м'якого покарання ніж передбачається санкцією, у випадку зміни такого покарання як штраф, якщо даний штраф сплатити неможливо та у випадку заміни невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням.

Розглядаючи питання змісту громадських робіт, можливо зазначити, що він полягає у сукупності каральних та виховних елементів, яких зазнає засуджений під час відбування покарання. Цілями даного виду покарання є виправлення злочинця та запобігання вчиненню інших злочинів як даною особою, так й іншими злочинцями [2, с. 87].

Виправні роботи в системі кримінальних покарань належать до основних і мають багаторічну практику застосування за радянської доби існування нашої держави. Вони збереглися і в новому КК України 2001 року.

Кримінальне законодавство України не дає визначення категорії «покарання у виді виправних робіт». В юридичній літературі по-різному викладається поняття даного виду покарання. У своїй більшості науковці, використовуючи описовий метод, визначають зміст даного покарання через певну кількість правообмежень, які, на їх думку, є визначальними. Однак розкриття дійсної сутності виправних робіт шляхом простого

перерахування законодавчих положень, які регулюють порядок їх призначення та виконання не є вдалим [3, с. 771].

Спеціальна література містить досить велику кількість визначень виправних робіт як покарання в кримінальному праві, проте науковці порізнному ставляться до ознак, що ускладнює виділення основних його ознак, які є властивими лише даному виду покарання.

Необхідно визначити передбачені кримінальним законом його обов'язкові ознаки (елементи), які розкриватимуть сутність виправних робіт. Аналіз положень ч.1 ст.57 КК України дає підстави виокремити ознаки (елементи) досліджуваного виду покарання, зокрема в дохід держави відраховується від 10 до 20 % заробітку засудженого; засуджений працює за місцем роботи; межі строків покарання встановлюються від 6 місяців до 2-х років.

Обов'язковим елементом покарання у виді виправних робіт є утримання (відрахування) із суми заробітку засудженого, які провадяться в дохід держави у розмірі, встановленому вироком суду, в межах від 10 до 20% (ч.1 ст. 57 КК України).

На сучасному етапі розвитку виправні роботи як вид покарання мають економічний характер, так як породжують певні майнові наслідки через зменшення заробітку засудженого та обмеження можливостей професійного росту. Саме з відбування виправних робіт за місцем роботи засудженого впливають наступні правообмеження, які застосовуються до винного, зокрема засудженому забороняється звільнитися з місця роботи за власним бажанням та щорічна відпустка засудженого не зараховується до строку відбування покарання.

Під час того як засуджений відбуває покарання у вигляді виправних робіт, на нього покладений обов'язок працювати, так як особа не зважаючи на певні обмеження продовжує відповідно до законодавства та своїм робочим графіком працювати та виконувати покладені на особу професійні обов'язки згідно до трудового договору. Відповідно до ч. 1 ст. 57 КК України та ч. 1 ст. 41 Кримінально-виконавчого кодексу України таке покарання як виправні роботи відбуваються лише за місцем роботи засудженого на підприємствах, установах, організаціях незалежно від форм власності. Також на засудженого продовжують поширюватися конституційні гарантії та норми трудового законодавства.

Відповідно до ч.1 ст. 57 КК України виправні роботи мають певний строк, який встановлюється в межах від шести місяців до двох років. У порівнянні з попереднім законом про кримінальну відповідальність нижня межа санкції значно збільшилася, оскільки в КК України 1960 року становила два місяці [4, с.111].

Виправні роботи – це поєднання каральних і виховних елементів, сукупність кари, режиму, виправно-трудового й ідейно-політичного

впливу, що здійснюються без ізоляції засудженого від суспільства [5, с. 9]. Це покарання, яке передбачає обов'язкову його участь у праці та пов'язується з проведенням виховної роботи, здійсненням контролю за засудженим [6, с. 9].

Таким чином, до примусових робіт відносять такі види покарання як громадські та виправні роботи. Громадські ж роботи характеризуються тим, що засуджений у вільний від роботи час або навчання безоплатно виконує суспільно корисну роботу. Проте, на сьогодні існує ряд питань, які потребують вирішення, наприклад, визначення мінімального та максимального строку відбування, окреслити коло осіб, до яких дане покарання не застосовується та інші. Виправні роботи, у свою чергу, застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочинного діяння. Даний вид покарання полягає у застосуванні заходів примусового характеру, а саме в обмеженні трудової й майнової сфери у вигляді стягнення певного відсотка із заробітку і заборони звільнятися за власним бажанням, сфери загальногромадянських прав і свобод людини – свободи пересування, а також тягне за собою судимість. Дані види покарання характеризуються примусовістю, що виражена в зобов'язанні засудженого виконувати всі зобов'язання та вимоги, що передбачені законодавством та направлені на обмеження певних трудових прав особи, що спрямовано на виконання каральної функції.

Література:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України: науково-практичний коментар / А. Х. Степанюк, І. С. Яковець; за заг.ред. Степанюка А.Х. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2005. – 560 с.
2. Осадчая Т. Г. Обязательные работы как новый вид наказания в российском уголовном законодательстве / Т. Г. Осадчая; Ростов. юрид. ин-т МВД РФ. – Ростов н/Д, 1999. – 180 с.
3. Пироженко О. С. До проблеми законодавчої регламентації виправних робіт як виду кримінального покарання / О. С. Пироженко // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 771-778.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: за станом законодавства та постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 січня 1997 р. / Ю. В. Александров, П. П. Андрушко, Г. В. Андрусів та ін.; відп. ред. В. Ф. Бойко, Я. Ю. Кондратьєв, С. С. Яценко. – К: Юрінком, 1997. – 960 с.
5. Базунов А. П. Вопросы теории и практики исправительных работ без лишения свободы в советском праве: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А. П. Базунов. – М., 1956. – 9 с.
6. Гуськов А. И. Назначение и исполнение исправительных работ как меры уголовного наказания: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / А. И. Гуськов; ВИИ по изучению причин и разраб. мер пред- упреждения преступности. – М., 1966. – 18 с.